

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ח' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חז"ם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה ודופת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת שבת ס"ז - ע"ג ♦ דמאי ז', ה' - ז', ח'

בס"ד, כ"ה כסלו תשע"ג

גליון מס' 707

השבוע בגליון

- ♦ מלאכת בורר
- ♦ הטיית סיר המרק כדי למנוע מירקות להכנס לצלחת
- ♦ שימוש בתיון
- ♦ כבת אחת - מוקדם או מאוחר?

- ♦ מי שברך בשם האב או האם?
- ♦ חילול שבת ואיסורי תורה לצורך רפואות סגוליות וקמיעות
- ♦ כאשר התרנגולת קראה כתרנגול

דבר העורך

"ישיבת מסירות נפש"

לכבוד עלון מאורות הדף היומי, שלום רב.

התרגשות ביותר לקרוא בגליונכם את סיפורו של היהודי אשר שמר את שבתות ומועדי ישראל בקוטב הצפוני, תוך כדי הכנת לוח שנה. **בקשר** לכך רציתי לספר לכם, כי לפני עשרות שנים חי בירושלים איש צדיק ותלמיד חכם מופלג בשם רבי אברהם אליהו מייזס זצ"ל. רבי אברהם אליהו, או כמו שנקרא ר' אלה, חי באירופה לפני מלחמת העולם הראשונה, ולאחריה מצא עצמו בידי הקומוניסטים. בצדקותו הרבה ובקנאותו הגדולה לשם ה' הוא לא חת מפניהם כלל והמשיך להרביץ תורה תחת הגזירות והשמד, והקים במינסק ישיבה ששמה היה "ישיבת מסירות נפש".

תקצר העט מלתאר את התלאות שעבר בשנים אלו, רק נזכיר שהתבטא ואמר שמנסיונו, כאשר מסר נפשו ללמוד וללמד - לא עשו לו דבר, ואילו כשהיה חשש לסכנה גדולה והורה היתר לעצמו לחדול מכך - או אז נתפס והואשם בלימוד תורה...

רבי אברהם אליהו חיבר ספר "בן אברהם" והיה מראשי הקנאים בירושלים. הוא היה בליטא, במיר, ואחר כך הרוסים כבשו אחרי מלחמת העולם הראשונה ומסר את נפשו על קיום התורה והמצוות. בהיותו בסיביר לא ראה צורת אדם במשך עשר שנים, עד שחזר למוסקווא, וכאשר ראה משניות פרץ בבכי. אחר כך הגיע לארץ והיה מראשי נטורי קרתא.

מעולם לא שח רבי אברהם, פרט ודבר מן הקורות אותו באותם הימים, לבד מאשר את המעשה הבא.

דף סו/ב כל מנייני בשמא דאימא

מי שברך בשם האב או האם?

בגמרא נאמר כי כאשר לוחשים סגולות שונות לצורך אדם מסויים, יש להזכיר את שמו ואת שם אמו. אכן, לעולם כאשר הגמרא מציינת לחשים היא אומרת, "פלניא בר פלניא" (ראה גיטין סו/ב, עבודה זרה יב/ב). בזוהר הקדוש (לך לך ס"ד) נאמר, כי הזכרת שם אמו של האדם שעליו מתפללים, נדרש מן הפסוק (תהלים פו/טו): "והושיעה לבן אמתך". בטעמו של דבר יש שאמרו, כי זיקת האם לבנה וודאית יותר מזיקת האב לבנו, שהרי אין כל ספק שהיא האם (ראה מהרש"ל כאן, ו"פרי חדש" ושע"ת ריש סי' קי"ט).

גם מפסוקי התורה אפשר להיווכח כן. כאשר יצחק אבינו בירך את יעקב הוא אמר (בראשית כז/כט): "וישתחו לך בני אמן". ואילו את ברכת יעקב אבינו לבנו יהודה: "ישתחו לך בני אבין", ביארו חז"ל, כי יעקב ביקש לברכו שכל אחיו ישתחו לו, גם אחיו מאב ולא רק אחיו מאם.

זכות האם גדולה: "בן יהודע" כותב, כי מטבע הדברים נשים חוטאות פחות מגברים, שהרי אינן מצוות בחלק מן המצוות ואין בהם חשש של עוונות חמורים וכן ביטול תורה. לפיכך מזכירים את שם האם, שיש בכך פחות אפשרות היזק וקטרוג על האדם שעליו מתפללים.

כל האמור הוא בתפילה על האדם בעודו בחיים. ברם, כידוע, מנהג בני אשכנז להזכיר את שם האב בתפילה הנאמרת לעילוי נשמת נפטר, ומקור מנהג זה בספר "חסידיים" (סי' רמ"ב), וכן כתב בעל הפלאה, בספרו על התורה "פנים יפות" (פרשת בהעלותך).

אדם יסודו מעפר: בספר "מקור החסד" על ספר "חסידיים" (שם) כותב ביאור מעניין לחלק בין תפילה על אדם חי לבין תפילה על אדם שהלך לבית עולמו, על פי דברי הגמרא (נדה לא/א) שבשרו ודמו של אדם מאמו, ועצמותיו מאביו. לאחר פטירתו של אדם בשרו הופך רימה ותולעה, ונותרות רק עצמותיו, שמאביו הן [ועיי"ש מה שביאר עוד על פי דברי הרמב"ן עה"ת ויקרא יב/ב].

דף סז/א יוצאין בביצת החרגול

חילול שבת ואיסורי תורה לצורך רפואות סגוליות וקמיעות

"פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה".

במהלך הדורות התקבצו שאלות שונות אל שולחנם של גדולי ההוראה, אשר נדרשו להכריע אם מקרים שונים נכללים בכלל המפורסם: "פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה". אחת השאלות

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **עקיבא גור (גרשטנקורן)** ז"ל

ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע כ"ז בכסלו תשנ"ט **תנצב"ה**

הנוצח ע"י המשפחה הנכבדה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **אהרן ליסטנברג** ז"ל

ב"ר חיים פנחס ז"ל

נלב"ע כ"ד בכסלו תשס"א

תנצב"ה

הנוצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הילד **ערן יוסף קריאל** ז"ל

ב"ר אפרים שלמה שיבלחט"א

נלב"ע כ"ו בכסלו תשמ"ז

תנצב"ה

הנוצח ע"י ידידינו הר"ר **אפרים קריאל** וזוג' מרת **שרה** שיחיו - קרית קריניצי

לעילוי נשמת

מרת **שושנה זילברשטיין** ע"ה

ב"ר משה יהודה יבדלחט"א

נלב"ע ביום כ"ט בכסלו תשס"ד

תנצב"ה

הסבוכות עוסקת ברפואה סגולית - האם מותר לעשות סגולה רפואית שביצועה כרוך באיסור. ובכן, משנה היא במסכת יומא (פג/א): "מי שנשכו כלב שוטה, אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו, ורבי מתיא בן חרש מתיר". המפרשים מבארים, כי התנאים נחלקו אם אכילת כבד הכלב מרפאת באופן וודאי, ולפיכך, יש להתייחס אל אכילת הכבד כרפואה לכל דבר, או שמא אין אכילת הכבד נחשבת רפואה וודאית, והרי היא אסורה, מפני שהכלב הוא בעל חיים טמא.

ברם, הרמב"ם (בפי המשניות) מסביר, כי מחלוקת התנאים מתמקדת בנידונו; אם איסורי התורה נדחים מפני רפואה סגולית. לדעתו, אכילת כבד הכלב השוטה היא רפואה סגולית, ומאחר שחכמים אוסרים, הלכה כמותם, ואין להתיר את איסורי התורה למען רפואה סגולית: "אין עוברים על מצוות אלא ברפואה בלבד... בדברים המרפאים בטבע, והוא דבר אמיתי הוציאו הדעת, והנסיון הקרוב לאמת. אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאים בסגולתן אסור. כי כחם חלש, אינו מצד הדעת, ונסיונו רחוק... וזה העיקר דעהו וזכרהו, כי הוא עיקר גדול".

הלומד את משנתנו, מוצא עצמו תמה ביותר: "יוצאין בביצת החרגול ובשן השועל ובמסמר מן הצלוב, משום רפואה". הגמרא מסבירה, כי עצמים אלו מרפאים בדרך סגולה, ולפיכך הותר לטלטלם בשבת. כיצד יסביר הרמב"ם את משנתנו?

הרדב"ז (בתשובותיו ללשונות הרמב"ם סי' קנ"ג) עוסק בשאלה זו, תוך שהוא כותב, כי הרמב"ם עצמו סותר את דבריו, מפני שבפירושו למשנתנו הוא מבאר, ששן שועל מרפאת על דרך הסגולה, שן שועל חי מועילה לעורר ישנים, ושן שועל מת מועילה להרדים. הרי לנו, כי הותר חילול שבת לצורך רפואה סגולית.

רדב"ז מבאר תחילה, כי יש להבדיל בין אכילת כבד כלב לבין האמור במשנתנו. במשנה במסכת יומא העוסקת במי שנשכו כלב, מדובר במקרה שבו עליו לעבור על שני איסורי תורה. א. לאכול כבד כלב, שהוא בעל חיים טמא. ב. לאכול ביום כיפור. לעומת זאת, איסור הוצאה במשנתנו הוא מדברנן בלבד, מפני שאינו כדרך הוצאה, וחכמים התירו הוצאה זו לצורך רפואה סגולית.

רדב"ז מוסיף ומחלק בין שני האיסורים, שהרי למדנו בגמרתנו, כי אין איסור לטלטל תכשיט בשבת, לבד מאשר באותן פעמים שחכמים חששו שהעונד את התכשיט יסירו מעליו. מעתה, מאחר שהעונד את ה"סגולה" בטוח כי סגולה היא, אף על פי שהוא טועה, מבחינתו הוא עונד סגולה ואין להחשיב את הדבר כמשוי [וע"ע בספר "תוספת יום הכיפורים" מהמהר"ם חביב זצ"ל, יומא שם, שביאר מתי יש איסור דרכי אמורי לדעת הרמב"ם, ומתי מותר משום רפואה].

דף סז/ב ותרנגולת שקרא גברית

כאשר התרנגולת קראה כתרנגול

מנהג מעניין נפוץ בעבר בקרב הקהילות במזרח אירופה - תרנגולת שקרקה כתרנגול, אחת דינה לשחיטה. עובדה זו הופכת ממעניינת למרתקת, עם הגילוי כי הוראה זו נכתבה בצוואתו של רבי יהודה החסיד.

על ציוויו זה של רבי יהודה החסיד, ועל ההשערות השונות באשר למקורו, במאמר שלפנינו. רבי יהודה החסיד היה מקדושי עליון בראשית תקופת הראשונים, וספרו "ספר חסידים", מלא וגדוש בדברי חסידות שונים. מלבד זאת, הוא הותיר אחריו צוואה ארוכה רווייה בהנחיות שונות. טעמן של רבות מהן אינו גלוי אלא סתום וחתום בפנינו, ואחת הידועות שבהן היא הוראתו להמנע משידוך כאשר שם אבי המיועדת ושם המיועד זהים.

בצוואתו זו מורה רבי יהודה החסיד (סי' נ; ובדפוסים אחרים סי' נ"ט - ס): "תרנגולת שקראה כמו תרנגול ישחטנה מיד, וכן כל דבר שינוי יסירו מן הבית". על הנחייתו זו נשתברו קולמוסים רבים, לאור האמור בסוגייתנו: "האומר שחטו תרנגול זה שקרא ערבית, ותרנגולת שקראה גברית יש בו משום דרכי האמורי", שכידוע, אסרה עלינו התורה לנהוג במנהגי אומות העולם וללכת בדרכי האמורי, כנאמר (ויקרא יח/ג) "ובחוקותיהם לא תלכו". כיצד, איפוא, יתכן, שרבי יהודה החסיד יורה הוראה מנוגדת בעליל להוראת הגמרא, ששחיטת תרנגולת הקוראת כתרנגול, יש בה משום דרכי אמורי?

מהרי"ל ובני דורו ניסו גם הם להבין את דברי רבי יהודה החסיד. "שמעתי ממהר"א מוינא", כותב מהרי"ל (שו"ת מהרי"ל סי' קי"א), ש'אומרים העולם' שרק האומר שהוא שוחט את התרנגולת מפני שהיא מקרקרת כתרנגול עובר על איסור, ברם, השוחטה מפני כך ואינו מבטא זאת בשפתיו, אינו עובר על איסור. אכן, כך פסק הרמ"א להלכה (יו"ד סי' קע"ט סעי' ג) והוסיף: "וכן הוא המנהג". הא למדת, כי הוראתו של רבי יהודה החסיד נפוצה בתפוצות ישראל (ע"ע מהרש"א חולין צה/ב ד"ה "כאליעזר", ט"ז שם ס"ק ב; "שלטי הגיבורים" עבודה זרה דף ט/א מדפי הרי"ף).

אין זה מדרכי האמורי: דעתו של הגאון מוילנא זצ"ל, לא היתה נוחה מחילוק זה (ביאור הגר"א שם), והוא מבכר על פניו את תירוצו של המהרי"ל עצמו (שם), שגירסה אחרת היתה בגמרתו של רבי יהודה החסיד, חלף "הרי זה מדרכי האמורי", בגמרתו היה כתוב: "אין זה מדרכי האמורי" [ועיין רש"י כאן ד"ה "יש בו", שמוכח מדבריו שהיו חילופי גירסאות בסוגייתנו בעניין זה].

בעת שהותו בסיביר הקפיד רבי אברהם על קלה כחמורה בכל דרך, ובנפשו גמר אומר כי לא יחלל את השבת ויהי מה. בפסח לא אכל חמץ, ביום הכיפורים לא הכניס מאכל ומשקה לפיו, ומסר את נפשו על קיום התורה והמצוות. **לוח** שנה לא היה עמו, והוא חישב בראשו המופלג את סדרי לוח השנה. **היה** זה בליל י"ד בניסן.

רבי אברהם ערך בדיקת חמץ כדת וכדין בחדרו הצר, הותיר פרוסת חמץ ומחצה כדי מאכלו ללילה ולבוקר בטרם זמן שריפת חמץ, ולאחר אמירת "כל תמירא" בהתרגשות הוא נערך לארוחת ערב, אם אפשר לקרוא כך לפרוסת לחם ולירק קמל. **בעודו** נוטל את ידיו בדקדוק דפק פקיד על דלתו והודיעו כי עליו להבהיל את עצמו אל משרד המחנה. הגיעה חבילה עבורו.

במשרד עמד הממונה הראשי כולו אומר כבוד, ומשנוכח ברבי אברהם, החל נובר בחבילה כדי לבדוק אם אין בה פריטים העלולים לסכן את השלטון. כעבור דקה לפתו אצבעותיו פנקס. הוא שלה אותו מן הקופסה הניחו בחבטה על שולחנו: "מה זה?". כאשר ענה רבי אברהם כי מדובר בלוח שנה, קצץ הממונה ורגז על המשלוח המזוה, "כאילו אינך יודע איזה יום היום", והחריס את לוח השנה.

רבי אברהם החוויר כסיד, והחל למלל מילות שבח והודאה לקב"ה, על שהצילו מן הגרוע מכל. כאשר הפקיד חבט את לוח השנה על שולחנו, הוא נפתח בדיק בחודש ניסן, ורבי אברהם גילה לחדרתו, כי היום, לא ליל י"ד ניסן, אלא ליל ט"ו בניסן! והוא עמד לאכול פרוסת לחם. ר' אברהם כבר לא נתן דעתו על שאר תכולת החבילה, משמים שמרו רגליו! רגע קט לפני שהכניס חמץ לפיו - מנעו זאת ממנו!

הרבה ניסים ראיתי באותן שנים, סיפר אחר כך, אולם מנס כזה אי אפשר להסיח את דעתו! הבא ליטהר - המוסר נפשו עבור קיום מצוות - מסייעים בידו!

הדברים אמורים גם כלפי לומדי הדף היומי, ה"קורעים" מסדר יומם עבור לימוד הגמרא ומתאמצים לכבוד בורא העולם נותן התורה, שהקב"ה מסייע בעדם להתגבר ולהמשיך בקביעות העיתים לתורה שקיבלו על עצמם.

בברכה
ד.ג.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף עא/א והוינן בה

היות אבני רובא

הו"ה - ביטוי למשא ומתן בגמרא. וכן "והוינן בה" - ועסקנו בעניין זה בסוגיה זו (כללי שמואל סי' קנ"ח).

על השימוש בביטוי זה כתבו ספרי הכללים, על פי דברי תוספות הרא"ש (גיטין ד/ב), כי פעמים הביא המקשן משנה או ברייתא, אשר מפשיטות לשונה אין קושיה או פירכא. אלא שהיה משא ומתן בבית המדרש בביאור משנה זו, ומתוך ההו"ה - המשא ומתן, נתקבל ביאור אשר על פיו קשה על דברי האמורא (כללים הנוספים ליבין שמועה כלל תי"ז).

דף עג/ב היינו זורה היינו בורר היינו מרקד?

"זהו!" או "איזהו?"

למלה "היינו" שני פירושים שונים: א. קיצור של שתי המלים "האי"+"ניהו" (בתרגום עברי: "זהו"+"הוא") = זהו. ב. קיצור של שתי המלים "הי"+"ניהו" (בתרגום עברי: "איזהו"+"הוא") = איזהו?

"היינו" לפי הפירוש הראשון הוא קביעה, כמו בביטויים "היינו דאמרי אינשי" [=זהו שאומרים אנשים], "הא תו למה לי? היינו הרך!" [=זהו זה! שתי האמירות זהות!].

"היינו" לפי הפירוש השני הוא שאלה, כגון: "אמר ליה בר הי להלל! מאי דכתיב ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע בין עבד אלקים לאשר לא עבדו (מלאכי ג/יח) - היינו צדיק היינו עובד אלהים, היינו רשע היינו אשר לא עבדו!" (חגיגה ט/ב), ופירושו רש"י כשאלה, ולא כקביעה: "היינו צדיק היינו עובד אלקים. מי הוא צדיק ומי הוא עובד אלקים? הלא אחד הוא".

יש לעיין האם בסוגייתנו הפירוש הוא "איזהו?" או "זהו!".

רש"י כאן פירש ש"היינו" כאן הוא כפירוש השני - שאלה: "היינו - כמו הי ניהו, כלומר דמפליג להו תנא דמתניתין לתלת, והלא כולן מלאכה אחת הן! דמפריש אוכל מן הפסולת".

נראה שכך יש לפרש גם הלן עה/ב: "המולחו והמעבדו" - "היינו מולחו והיינו מעבדו?" - כשאלה: "איזהו מולחו ואיזהו מעבדו?" כלומר, מה מייחד כל אחת ממלאכות אלו?

יש שאמרו, כי רבי יהודה החסיד מעולם לא ציווה לשחוט את התרנגולת דווקא, אלא ניתן גם למוכרה או להרחיקה מן הבית, ולפיכך, שחיטתה אינה בכלל דרכי האמורי, מפני שאינה נעשית בדווקא ("מחשבות בעצה", י"ד ס"ד ח').

תשובה מקורית ביותר אנו מוצאים בשו"ת "בן פורת" למהר"י ענגיל (ח"ב סי' י"א). הוא כותב, כי השוחט תרנגולת זו מפני שרבי יהודה החסיד ציווה לעשות כן, אינו עובר על איסור דרכי האמורי, שהרי אינו נוהג כן מפני מנהג הגויים.

ומדוע אכן רבי יהודה החסיד ציווה כן? מפני שכבר בימיו רווח ביותר מנהג זה, וכאשר הוא נוכח שהציבור נכשל בדבר, עמד וציווה לעשות כן. מעתה, השוחט תרנגולת זו מפני שרבי יהודה החסיד ציווה כן, אינו עובר על איסור... (עיי' בספר "מקור החסד" לגר"ר מרגליות זצ"ל על ספר חסידים. ע"ע בספר "שמירת הגוף והנפש" ח"ב עמ' תשי"ג ואילך).

דף עד/א ובנפה וכבר לא יברור

מלאכת בורר

סוגייתנו עוסקת במלאכת "בורר", ולפיכך ראינו לנכון להתמקד בשתי דוגמאות מחיי היום יום, הממחישות את הנלמד בסוגייתנו. תחילה נקדים מונחים בסיסיים במלאכת "בורר", כפי שמעלים הראשונים מגמרתנו.

אדם אינו רשאי לברור בשבת תערובת של שני מינים, להבדיל מין אחד מזולתו, אלא אם כן במעשה הברירה מתקיימים שלשת התנאים דלהלן: א. מעשה הברירה נעשה בידיים ולא בכלי. ב. הוא נוטל את המין שבו הוא חפץ מתוך המין שבו אינו חפץ, ולא להיפך. ג. הברירה נעשית סמוך לזמן שבו הוא זקוק להשתמש במין שנברר, ולא זמן רב לפני כן. בהתקיים שלשת תנאים אלו, מעשה הברירה אינו נחשב כמלאכה, שהרי מהות המלאכה היא לתקן את התערובת, ובאופן זה אין לפנינו צורת מלאכה (עיי' "משנה ברורה" פתיחה לסי' שי"ט).

במאמר זה נתמקד בתנאי הראשון, שיש לברור בידיים ולא בכלי. יש להבהיר, כי קיימות שלש דרגות של שימוש בכלי לצורך ברירה.

א. ברירה בכלי המיועד לכך, כגון, נפה. - אסור מן התורה.

ב. ברירה בכלי שאינו מיוחד לצורך ברירה זו - מותר מן התורה, אך אסור מדרבנן.

ג. שימוש בכלי שאינו מסייע במאום לתהליך הברירה, כגון, ברירת אורז באמצעות כפית, שהרי ניתן לברור גם באמצעות הידיים, מותר. כמובן, כי יש לוודא שכל שלשת התנאים התמלאו, אך במקרה דנן, התנאי שהברירה לא תבצע בכלי - מתקיים. הבה נדון בשני מקרים מעשיים.

הטיית סיר המרק כדי למנוע מירקות להכנס לצלחת: יהודי מוריד מן הפלטה סיר ובו מרק חם, ואחד הסועדים מבקש לאכול מרק בלבד, ללא ירקות וללא קציצות. הפעולה המתבקשת היא, הטיית הסיר על צידו, תוך כדי פתיחה קלה של המכסה, כך יזלגו החוצה מים בלבד. המותר הדבר? מעשה זה הולם את הדרגה השנייה - שימוש בכלי שאינו מיוחד לכך, אך הוא מסייע לפעולת הברירה ואסור מדרבנן. יש אומרים, שמכיון שפעולה זו ניתנת לביצוע גם בידיים, על ידי הטיית הסיר והנחת כפות הידיים על שולי הסיר, הרי שאין להתייחס אל המכסה כאל כלי המסייע למעשה הברירה, אלא כאל חלופה זהה לידיו. אולם, דעת גדולי הפוסקים לאסור את הדבר, שכן, קוטרו של המכסה מותאם היטב לקוטר הסיר, ובאמצעותו אפשר למנוע יותר זליגת גופים עם המים (ראה "אורחות שבת" פ"ג סעי' ע"ה).

שימוש בתיון: דיון נוסף קיים לגבי הכלים הקטנים, המצויידיים במשפך קטן שמסננת בראשו - תיון - בהם מכינים את תמצית התה, ומהם שופכים את תמצית התה אל כוס החמין. גם כאן נעשית פעולת ברירה, כאשר פתיתי התה ותמצית התה מעורבים זה בזה, הרי המסננת מפרידה אותם. מעשה זה כבר הולם את הדרגה הראשונה - שימוש בכלי המיועד לברירה זו, ואסור מן התורה! האמנם?

ובכן, יש פוסקים האוסרים את השימוש ב"תיון", כאשר המים והעלים מעורבים, שהרי בכך בוררים את העלים באמצעות המסננת ("שביתת השבת" בורר ס"ק מ"ט - נ"ב). אולם, "חזון איש" זצ"ל צידד להתיר, וכך אף נהגו בביתו ("טעמא דקרא" - הנהגות מהחזו"א), בנמקו: "כיון שאין כאן שימוש בכברה ממש, אף שיש כעין רשת לעכב העלים, יש לומר דלא הוה רק כדין ברירה ביד" ("חזון איש" סי' נ"ג ד"ה "מן האמור"). את דבריו הסבירו תלמידי חכמים, שכלי ברירה שכל יעודו הוא לברירה לצורך שימוש מיידי, אינו אסור בשימוש, מפני שאינו צורת מלאכת בורר [וכן, שאין עיקרו של התיון המסננת שלו, אלא היא טפלה לו, עיי' "אורחות שבת" פ"ג הערה ע"ט והערה פ"ב].

ראוי לציין, כי הגאון רבי שמואל אויערבאך שליט"א כתב, כי מאחר שנמדובר בספק דאורייתא, יש להחמיר בדבר ("אורחות שבת" שם הערה פ"ה).

שיעור חדש לתושבי אור יהודה

הננו להודיע על פתיחת שיעור חדש בדף היומי

בבית כנסת "עטרת כהנים"

רח' סמטת המעפילים 6
בשעה 08:00 בבוקר

מפי מגיד השיעור

הרב אליצור חכמון שליט"א

תפילת שחרית בשעה 07:00

לעילוי נשמת

החבר **מרדכי לנגה** ז"ל

בן החבר משה מיכאל ז"ל נלב"ע כ"ז בכסלו תשמ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחת לנגה ורוטנברג שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **דוד שיינברג** הי"ד

ב"ר משה ז"ל נלב"ע חנוכה תש"ד

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחת בורק שיחיו

מאמר על משנה מסדר זרעים הנלמדת עם הדף היומי

משנה דמאי, פרק ז', משנה ו': היו לפניו שתי כלכלות של טבל ואמר מעשרות זו בזו

בבת אחת - מוקדם או מאוחר?

שאלה מעניינת נידונה בפוסקים.

כידוע, יש לכתוב "כסדרן" את פרשיות התפילין והמזוזה - האותיות צריכות להיכתב לפי הסדר בזו אחר זו, שלא כבספר תורה שאפשר להקדים מלה או אות לחברתה, וכגון: בתפילין ובמזוזה אין לכתוב "ישראל" לפני "שמע", ואין לכתוב עי' תחילה, לפני מ' וולפניה ש', אלא יש לכתוב ש' מ' ע' כסדרן בתורה. עם המצאת הדפוס, הודפס עמוד שלם בבת אחת לראשונה מאז ימי עולם. התחדשות מסעירה זו עוררה דיון מרתק אם אפשר להדפיס תפילין, מזוזה, ספרי תורה, ועוד, בדפוס, באופן שהיה נהוג בימים ההם, שהבחור הזעצר - הסֵדֶר, סידר את אותיות המתכת בזו אחר זו בתוך מסגרת מרובעת, מרחו את האותיות בדיו וכך הדפיסו דף אחר דף. גדולי הפוסקים דנו אם יש חסרון במעשה כתיבה זה, ולא בכך נעסוק במאמרנו זה אלא בהערתו של מגן אברהם (א"ח, סימן ל"ב, ס"ק נ"ז), כי מכל מקום תפילין ומזוזה בוודאי אי אפשר לכתוב באופן זה, מפני שיתכן מאוד שבמהלך ההדפסה אות מאוחרת מודפסת שבריר שניה לפני אות המוקדמת ממנה, ונמצאו התפילין והמזוזה נכתבים "שלא כסדרן". אמנם, אם היה אפשר לכוון שכל הדף יודפס בפעם אחת, בבת אחת, לא היתה בעיה בכך, אך אי אפשר לצמצם, לכוון ולוודא, שאכן כל הדף מודפס באחת, ואפשר גם כן שהלוח המטביע את האותיות מוטה לאחד הצדדים ויודפסו תחילה אותיות מאוחרות, ואפשר גם שאחת האותיות בולטת קמעא מחברותיה והיא תודפס ראשונה. מדבריו אנו למדים ידיעה חשובה: אם אפשר היה להדפיס את כל הדף בבת אחת, אין מניעה בדבר, אף על פי שנצטוונו לכתוב "כסדרן". הוי אומר: כתיבה "כסדר" פירושה שלא להקדים את המאוחר, אך אין מצווה להקדים את המוקדם.

על חידוש מרתק זה מגיב בעל נפש חיה (י"ד סימן פ"א) בהצגת הוכחה כנגד דבריו מן המשנה ומדברי הירושלמי המבארה. במשנה נאמר כי מי שהיו לפניו שתי סלסלות של פירות טבל [מאותו סוג], ואמר: המעשרות של סלסלה א' יהיו מפירות סלסלה ב' - דבריו חלים, ופירות סלסלה א' מעושרים. לפנינו, איפוא, הפרשת תרומות ומעשרות בלשון קצרה ביותר. התלמוד הירושלמי מעיר על כך כי אדם זה עבר על איסור, לפי שהתורה קבעה סדר להפרשת התרומות והמעשרות, ואילו אדם זה הפרישם בבת אחת. נמצא שהתלמוד הירושלמי אינו מקבל את הסברה העולה מדברי מגן אברהם שדברים שנצטוונו לעשותם לפי סדר מסויים, אפשר לבצעם בבת אחת ובלבד שלא נקדים את המאוחר. חילוק נאה בין שני הנושאים כתב ספר "אדני שלמה" (חלק ב', עמוד תרמ"ג): בתרומות ובמעשרות ציוותה התורה שהתרומה תהיה "ראשית" - ראשונה! ומעשר הניתן ללויים יהיה ראשון - מעשר ראשון [מפני תרומת המעשר שיש בו והיא ראשית], לפני מעשר שני [שאין בו ראשית]. אין התורה מקפידה על הסדר בלבד אלא גם על הראשונות, ובהפרשה בבת אחת אין התרומה ראשונה למעשרות ואין המעשר הראשון קודם למעשר השני. לעומת זאת בכתיבת פרשיות תפילין ולמזוזה הורתה התורה "והיו" - בהוייתן יהיו, בצורתן (ראה שו"ע, א"ח סימן ל"ב), ולא להיפך, שלא כסדרן. ההקפדה היא, איפוא, שלא תיכתבנה האותיות שלא כסדרן, ובעניין זה נוקט המגן אברהם שכתביבה בבת אחת אינה מפירה את הסדר.

לעילוי נשמת

מרת **ברכה כץ** ע"ה

בת ר' פנחס שתול ז"ל
נלב"ע כ"ד בכסלו

תנצב"ה

הונצחה ע"י חתנה ובתה
ר' דוד יהודית יפה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **שפרה בליטנטל** ע"ה

בת הר"ר שכנא דוד ז"ל נלב"ע כ"ח בכסלו תשמ"ב
תנצב"ה

הונצחה ע"י נכדה ידידינו
הר"ר שאול חסדיאל ומשפ' שיחיו - בני ברק

לעילוי נשמת

אבי מורי **צבי שכטר** ז"ל

ב"ר יעקב ז"ל נלב"ע ביום כ"ח בכסלו תשס"ה
תנצב"ה

הונצח ע"י בנו ידידנו

הר"ר אריה ישראל וסימה שכטר שיחיו - חיפה

לעילוי נשמת

מרת **בריינדל רייזל זקון**

BARBARA ZAKON ע"ה

בת ר' נחמן ז"ל נלב"ע א' בטבת תש"ס

תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחת זקון שיחיו

לעילוי נשמת ראש משפחתנו

ר' **יעקב מיץ** ז"ל ב' ש"לום

וזוג' **רחל** ע"ה נלב"ע א' בטבת תשס"ב

תנצב"ה

הונצחו ע"י בני המשפחה שיחיו

עשרות אלפי גמרות
מודפסות ונלמדות
לעילוי הנשמה המונצחת
בעמוד הגמרא

הקדם והנצח את נשמות יקיריך ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:
ניסן - אייר - סיון - תמוז

בגמרא המיוחדת "מהדורת כתר הש"ס" בהוצאת "מאורות"

לפרטים והרשמה: טל. 03-5775307 פקס. 03-7601020